

Závěrečná kapitola z výzkumné zprávy *Příčiny a souvislosti stěhování vsetínských Romů z pavlačového domu č.p. 1336 v říjnu 2006. Zpráva z šetření, kterou na zakázku kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské komunity Úřadu vlády ČR sepsali Jakub Grygar a Tereza Stöckelová.*

Závěrem: Ghettoizace

Jedna z otázek, která v diskuzích o souvislostech přestěhování vsetínských Romů z Pavlačového domu na Poschlu zaznívala nejčastěji, byla otázka, zda tímto krokem nedochází k vytvoření ghetta. Starosta města Jiří Čunek rozháněl obavy ze vzniku romského ghetta Na Poschle už v červnu 2006: „Budou mít pro bydlení nastaveny takové podmínky, aby měli sami zájem je neničit a udržovat v dobrém stavu“ (MF DNES – jihovýchodní Morava, 23.6.2006, *Zdravotníci oslavují, pavlačový dům zmizí*). Podobně se začátkem října 2006 vyjadřoval i Dan Žárský: „Věřím, že tady žádné ghetto nevznikne, uděláme pro to maximum“ (MF DNES – jihovýchodní Morava, 6.10.2006, *Čunek: Poschla je řešení z nouze*).

Uvedené citace i časté zmínky o ghettu, které jsme zaznamenali v rozhovorech s pracovníky MěÚ Vsetín, nestátních organizací a státních institucí, pracují s představou ghetta, které je charakteristické vysokou mírou chudoby, kriminality, rozšířením drogové závislosti; s představou prostoru, jehož obyvatelé netvoří integrální součást společnosti. Tento obraz je však matoucí. Jednak totiž pracuje se silnou exotizací – ghetto je v něm vždy radikálně jiné, než námi obývaný prostor, je jeho inverzí na rovině hodnot, norem, sociálního řádu i pořádku. Jednak se tento obraz příliš soustředí na nějaký setrvalý stav, situaci, která už nastala, bez toho, aby v něm byla naznačena cesta, jak k tomuto stavu došlo.

V této kapitole se nechceme primárně zabývat tím, nakolik Poschla je či není ghetttem, popř. kdy jím bude nebo nebude. To, co nás zajímá, je *proces ghettoizace*, vytlačování jedné etnické skupiny do uzavřených zón s nízkou možností návratu. Tento proces ghettoizace není vázán na rozhodnutí o Poschle, ale tomuto rozhodnutí předchází. V této kapitole ukážeme, jak je ghettoizace zapracována do řady dalších, na rozhodnutí o Poschle nezávislých postupů a politik města.

Pro porozumění tomu, jakým způsobem a proč se dnešní obyvatelé kontejnerových domů na Poschle ocitli v pavlačovém domě č.p. 1336 a jaké mají šance na bydlení ve Vsetíně mimo lokalitu Poschla, musíme nejprve porozumět alespoň formálním pravidlům rozhodování o přidělování nájemních bytů obyvatelům Vsetína.¹ Město Vsetín nabízí dvě cesty, jak mohou jeho občané získat nájemní smlouvu v bytě ve vlastnictví města. První cestou je získání bydlení na základě pořadí v seznamu žadatelů o byt (pořadníku), druhou pak přímé a adresné přidělení bytu Radou města. Oba dva způsoby byly využity i v případě obyvatelů Pavlačového domu a oběma se budeme nyní zabývat.

Přidělování bytů na základě seznamu žadatelů o byt

O přidělování bytů na základě pořadníku se rozhoduje podle „Pravidel pro přidělování bytů, která jsou ve vlastnictví města Vsetína“. Tato Pravidla, podepsaná Jiřím Čunkem coby starostou a Ing. Jaromírem Kudlíkem jako místostarostou města Vsetína, nabyla účinnosti dnem 1.6.2001.

¹ Při analýze ghettoizace narážíme na limity možností našeho přístupu k tématu. Pokud je výzkum postaven na analýze dokumentů, popisujících formální pravidla a výzkumných rozhovorech (navíc s aktéry, kteří jsou, byť nepřímě, pod dlouhodobým mediálním a politickým tlakem), o neformálních vyjednáváních a postupech se můžeme dozvědět jen v omezené míře.

Aby mohl být uchazeč zapsán do seznamu žadatelů o byt, musí splňovat několik podmínek. Předně, členství v pořadníku si musí zájemci o byt aktivně každý rok obnovovat, přičemž Rada města pak schvaluje pořadník vždy na půl roku. Dále mezi podmínky, které musí žadatel splňovat, patří i to, že nemá on nebo některý z jeho spolubydlících vůči městu Vsetín žádné dluhy (čl. 3, bod 1, písmeno c) Pravidel), doložení čestného prohlášení o tom, že v posledních dvou letech nespáchal přestupek nebo nebyl pravomocně uznán vinným ze spáchání přestupku proti veřejnému pořádku, občanskému soužití nebo proti majetku (§ 47-50 z.č. 200/1990Sb. o přestupcích ve znění pozdějších předpisů) a souhlas s ověřením těchto skutečností na odboru správních agend MěÚ Vsetín (čl. 3, bod 1, písmeno g) Pravidel). Do pořadníku také nemůže být zapsán občan, který v dosud užívaném bytě neplatí nájemné nebo hrubě porušuje dobré mravy v domě nebo jinak závažným způsobem porušuje podmínky nájemní smlouvy. Navíc mezi rozhodující kritéria pro zařazení žadatele do seznamu patří i kritérium zaměstnanosti. Tato a další kritéria jsou pak hodnocena v rámci bodovacího systému. Pokud je žadatel bez zaměstnání déle než jeden rok, což lze říci o naprosté většině nájemníků Pavlačového domu, je jim z dosavadního součtu strženo osm hodnotících bodů (čl. 7, bod 2, písmeno f) Pravidel). V kontextu dalších pravidel bodování to představuje značný hendikep - pouze pár příkladů pro ilustraci: pracovní poměr nebo nezaměstnanost do jednoho měsíce je hodnoceno pěti kladnými body; každý rok, který je čekatel na byt evidován v pořadníku jedním kladným bodem; spoluobývání bytu se sedmi a více osobami, které v něm mají nahlášeno trvalé bydliště, je hodnoceno dvěma kladnými body.

Přestože se několika romským rodinám podařilo na základě tohoto pořadníku získat městský byt, jedná se pouze o pár výjimek, které spíše upozorňují na snížení šancí než na jejich dostupnost. Tu ilustruje třeba skutečnost, že v roce 2001 byl romské rodině byt podle pořadníku přidělen v Pavlačovém domě, ve kterém bylo v té době již dalších dvacet bytů obývaných Romy. Kritéria přidělování bytů jsou implicitně nevýhodná pro všechny ty, kteří jsou nekvalifikovaní a (i z tohoto důvodu) dlouhodobě nezaměstnaní. Naprostá většina obyvatelů pavlačového domu č.p. 1336, kterých se týkalo říjnové stěhování, měla při takto nastavených kritériích výrazně sníženou šanci.

Adresné přidělování bytů

V domě č.p. 1336 na Smetanově ulici bylo z celkově obsazených padesáti čtyř bytů obýváno třicet šest bytů rodinami, které zde dostaly náhradní ubytování poté, co MěÚ Vsetín přistoupil buď k rekonstrukci jejich dřívějších domů (celkem šlo o dvacet čtyři bytů), nebo přímo k jejich asanaci (takto bylo obsazeno dvanáct bytů).

Plán rekonstrukce jednotlivých domů a jejich modernizace schvaluje Zastupitelstvo. Nejprve musí být podán návrh na rekonstrukci domu. Tato iniciativa může vycházet od vlastníka zastoupeného Radou Města, ale také realitní kanceláře, která dům spravuje. Takto tomu bylo i v případě Pavlačového domu, spravovaného Realitní kanceláří A+G, která se tímto chtěla nepřímo chránit před případnými právními komplikacemi, které by pro ni mohly vyplynout v souvislosti se špatným stavem objektu (informace z osobního rozhovoru s paní Adámkovou a panem Gargulákem, majiteli RK A+G).

Pokud Rada města tento návrh přijme a vydá „pokyn ke zpracování návrhu“, rozjede se mašinérie dalších dílčích kroků po dvou, jak ještě uvidíme, ne zcela separátních liniích. První linie, kterou měl dříve na starosti investiční odbor MěÚ Vsetín, dnes příspěvková organizace města Vsetínská správní a investiční, je stavebně technická a týká se zpracování projektu a jeho financování. Druhá linie, v kompetenci odboru sociálních věcí MěÚ Vsetín, je sociální a v jejím rámci se rozhoduje o tom, kam bude který z nájemníků přesunut. V obou případech schvaluje postup Rada města.

Zde, v Radě města, se také rozhoduje, zda se volné obecní byty budou čekatelům na byt přidělovat podle pořadníku nebo zda dostanou přednost lidé z domů určených k rekonstrukci nebo asanaci. Informace o tomto rozhodnutí jde následně zpět na odbor sociálních věcí, resp. do jeho bytové komise, která dále rozděluje a přiděluje jednotlivé volné byty konkrétním nájemníkům.

Podle jednoho z úředníků MěÚ Vsetín, která má právě tuto agendu na starosti, byli v době, kdy město ještě volné byty mělo, standardně na MěÚ Vsetín zváni občané, jichž se rekonstrukce domu či jeho asanace týkala. Zde byli seznámeni s plánem rekonstrukce a pravděpodobnou adresou náhradního bydlení. V případě, že někdo projevil zájem o specifickou lokalitu, snažilo se mu město vyhovět. V okamžiku, kdy MěÚ Vsetín začal řešit poslední doposud nerekonstruovaný dům ve městě, dům č.p. 1336, však město už žádnými volnými byty nedisponovalo.

Bytová komise nemá přímo rozhodující pravomoc, její funkce je spíše kontrolní a iniciativní. Vyjadřuje se k jednotlivým případům, ale pouze na té rovině, že Radě přidělení bytu doporučuje, nedoporučuje, popř. dává ke zvážení. V každém případě však platí, že ve Vsetíně nelze přidělit žádný městský byt bez toho, aby se konkrétním nájemníkem nezabývala Rada města. V souvislosti s domem č.p. 1336 doporučila bytová komise Radě města na svém jednání 13.2.2006 „schválit nepřidělování bytů na základě schváleného bytového pořadníku pro rok 2006 do doby vyřešení domu č. 1336.“ (Dodatek k jednání pro Radu, 28.2.2006). Rada města toto doporučení schválila a takto, na základě pozastavení platnosti pořadníku, nikoli na základě úspěšně absolvovaného bodového hodnocení, došlo pak k přidělení bytů v centru města sedmi romským rodinám z Pavlačového domu.

Případ obsazování domu č.p. 409

Abychom zodpověděli otázku, jak se stalo, že Pavlačový dům obývali právě ti, kteří již žádnou možnost výběru neměli, musíme se vrátit zpět k tomu, co již zaznělo v úvodní části věnované vývoji celého případu. Zde jsme popsali, jakým způsobem docházelo k sestěhovávání posledních nájemníků Pavlačového domu. Důležitý referenční bod mnoha rozhovorů, které jsme vedli, tvořil obraz postupného vybydlování domů a bytů ve Vsetíně místními Romy. Zničené domy byly postupně určeny k rekonstrukci nebo k asanaci a jejich nájemníkům se nabízelo nové bydlení. Těm, kteří byli rozpoznáni jako „méně přizpůsobiví“ (takto se nejčastěji rozumí těm, jejichž děti mají problémy se školní docházkou nebo kteří provozují trestnou činnost, jejichž chování je vnímáno jako nevhodné a soužití s ostatními rodinami jako problematické), bylo nabídnuto náhradní bydlení v bytech druhé kategorie, ostatním v bytech kategorie první. Tyto byty, přidělené jako „náhradní bydlení“, se potom stávají novým trvalým bydlištěm,² přičemž o tom, zda budou mít nájemníci v nově přidělených bytech smlouvy na dobu neurčitou či určitou, rozhoduje Rada města.

Celý postup můžeme ilustrovat na případě rozhodování o osudu nájemníků domu č.p. 960 na Jiráskově ulici. Právě bývalí nájemníci z tohoto domu obsadili v roce 2004 jedenáct bytů v Pavlačovém domě č.p. 1336 a právě s jejich příchodem mnozí informátoři spojují eskalaci problémů, které v Pavlačovém domě již delší dobu postupně narůstaly. Pavlačový dům tak přebírá spolu s novými nájemníky i symbolickou nálepku Domu hrůzy.

V roce 2004 mělo město Vsetín dva domy, ve kterých značnou část nájemníků tvořili Romové – dům č.p. 960 na Jiráskově ulici a dům č.p. 1336 na Smetanově ulici – a jeden nově

² Jedinou výjimku představuje případ rekonstrukce domu s pečovatelskou službou v roce 2004, kdy se všichni jeho nájemníci po rekonstrukci vrátili do původního domu.

zrekonstruovaný dům se čtrnácti byty první kategorie na Jiráskově ulici, dům č.p. 409. Rozdělení nově zrekonstruovaných bytů v domě č.p. 409 ukazuje proměnlivost rozhodování o přidělování městských bytů – ať již jako „náhradního bydlení“ nebo na základě pořadníku –, ale také limity tohoto rozhodování.

Město se tenkrát rozhodovalo mezi dvěma alternativami. Buď byty na Jiráskově č.p. 409 přidělit čekatelům na byt registrovaným v pořadníku – tedy těm, kteří jsou schopni každoročně potvrdit svůj zájem o přidělení městského bytu a nemají vůči městu žádné dluhy – nebo tyto byty nabídnout obyvatelům domu č.p. 960, kteří mají s placením nájmu městu problémy a zároveň obývají i dům označovaný pro svůj špatný technický stav, zanedbanost a nečistotu jako Dům hrůzy.

Prvotní myšlenka byla, aby se bydlení v domě č.p. 409 nabídlo, v souladu s praxí obvyklou i v jiných případech, pouze „těm lepším“ nájemníkům domu č.p. 960, tedy těm, kteří městu alespoň platili pravidelně nájem. Problém ale spočíval podle slov jedné z úřednic MěÚ Vsetín v tom, že „ti ,lepší“ (tedy ti, kteří platí nájem a nemají vůči městu dluhy; pozn. autoři) se tam už skoro nenašli“. Město se tedy nakonec rozhodlo nabídnout nově zrekonstruované byty I. kategorie v domě č.p. 409 nikoli obyvatelům „Domu hrůzy“, ale nájemníkům z Pavlačového domu, kteří naplňovali tato očekávání města o bezdlužnosti a se kterými „nebyly žádné problémy“. Obyvatelé Domu hrůzy – a s nimi i pak Hrůza, chtělo by se říct – se pak přesunuli do uvolněných bytů v Pavlačovém domě.

„Takže chtě nechtě se nám ty podmínky na 1336 zase zhoršily. Ty „lepší“ z té 1336 jsme dali na tu Jiráskovu 409. Aby bylo vidět, že ti lepší mají šanci,“ říká úřednice města.

Celý případ rozhodování o tom, kdo budou a kdo nebudou nájemníci Jiráskovy č.p. 409, ukazuje jeden důležitý mechanismus, který se v průběhu řešení bytové problematiky města Vsetín stává stále zřejmější. Ukazuje se, že čím více šancí dostávají ti „lepší“, tím méně jich mají ti „horší“. Čím víc se mohou stát „lepší“ „lepšími“, tím spíše se „horší“ stávají „horšími“.

Při rozhodování o řešení bytů pro nájemníky domu č.p. 960 navrhli terénní sociální pracovníci na zasedání bytové komise, aby byl dům č.p. 409 obsazen podle tzv. integračního kvocientu jedna ku deseti. Bytová komise to však nepřijímá a předkládá Radě města návrh na to, aby se byty rozdělili mezi „lepší“ Romy Pavlačového domu a čekatele na byt registrované na předních místech pořadníku v poměru 1:1. Rada města však rozhoduje, že dům č.p. 409 bude celý obsazen Romy z Pavlačového domu.

Integrační kvocient

Problémem při přidělování bytů Romům není pouze dostatek nebo nedostatek bytů, ale to, co zaměstnanci MěÚ Vsetín označují jako „integrační poměr“ nebo „integrační kvocient“. Tento kvocient je zkonstruován na základě dobrých zkušeností, „toho, co se osvědčilo“ a je jakýmsi ukazatelem, kdy může být integrace Romů do tzv. většinové společnosti úspěšná.³ Tento integrační kvocient je aktuálně nastaven na poměr 1:10, tedy jedna romská rodina v domě na deset rodin ne-romských.

Jak jsme viděli v případě obsazování domu č.p. 409, integrační kvocient nepředstavuje v každodenním rozhodování o bytové politice vždy silného aktéra. Jde o *nástroj integrace*

³ Integrační kvocient, který je používán jako příklad dobré praxe, odkazuje i na příklad úspěšné integrační politiky, se kterou se Jiří Čunek seznámil během studijní cesty do Španělska v červenci 2004, uskutečněné v rámci španělsko-české spolupráce v evropském projektu Twinning-Light.

zkonstruovaný a užívaný především sociálními pracovníky, kteří jeho prostřednictvím naplňují své představy o tom, co se za „úspěšnou integrací“ skrývá, a v situaci, kdy o přidělování jednotlivých bytů rozhoduje Rada města, může být i naprosto ignorován. To však neznamená, že jde o aktéra, který nemá vůbec žádnou moc. V rozhovorech, které jsme s představiteli vsetínské radnice a jejími zaměstnanci vedli, stejně jako v jejich mediálních vyjádřeních se odkazem na existenci tohoto kvocientu argumentuje docela často. Integrační kvocient se zde zařazuje, vedle odkazu na geografickou polohu města, nedostatek volných bytů a strukturální omezení možnosti financování výstavby bytů s přispěním ze státního rozpočtu, do obecného „diskursu nemožnosti“. Byť starosta Jiří Čunek i všichni ostatní „vědí“, že nejlepší řešení romského bydlení představuje rozmístění Romů po různých lokalitách ve městě (a potažmo omezení jejich koncentrace na jednom místě), stejně tak „vědí“, že právě toto není z důvodu existence integračního kvocientu buď vůbec možné nebo alespoň velmi ztížené. Následující dvě situace to dobře ilustrují.

26. července 2004 proběhlo ve Vsetíně jednání se zmocněncem pro lidská práva a dalšími představiteli státu, Zlínského kraje a města Vsetína. Na tomto setkání upozornil vládní zmocněnec pro lidská práva Jan Jařab, že Rokytnice, jedna z částí města Vsetína, se mu zdá být mnohem příhodnější lokalitou pro výstavbu bydlení pro Romy, než již v té době městem zvažovaná Poschla. Jak se uvádí v zápisu z tohoto jednání pořádaném tiskovou mluvčí MěÚ Vsetín Evou Stejskalovou, starosta Jiří Čunek oponoval, že „podle něj není v silách města, aby vybudovalo 1000 bytů, aby mohlo naředit romské rodiny mezi rodiny z většinové společnosti“. (Zápis z jednání s vládním zmocněncem pro lidská práva Janem Jařabem, 30.7.2004)

Druhý příklad odkazuje ke konci července 2006, kdy terénní sociální pracovníci informují krajskou romskou koordinátorku ve Zlíně Jiřinu Bradovou o blížícím se stěhování obyvatel Pavlačového domu. Ve svém dopise vyjadřují kromě nejistoty ohledně dalšího vývoje situace i obavu, že poté, co bylo poskytnuto bydlení sedmi rodinám z Pavlačového domu v centru města, Rada již nejspíš žádné bydlení v širším centru Romům z domu č.p. 1336 právě s odkazem na integrační kvocient nenabídne.⁴

První příklad ukazuje, že nejde jen o výstavbu bytů pro samotné Romy, ale je nutné počítat i s výstavbou pro ne-Romy, jenom tak může být integrační kvocient naplněn. Druhý příklad pak poukazuje na to, že existence a důležitost integračního kvocientu je aktualizována vždy, když se zvažují možnosti bydlení Romů ve městě mezi ne-Romy. Poté, co se zjistí, že integrační kvocient nelze zcela naplnit, zbývají již pouze dvě možnosti: buď za cenu oslabení váhy tohoto integračního kvocientu nabídnout bydlení mezi ne-Romy takovému počtu Romů, který překračuje nastavenou laťku, nebo, také za cenu porušení tohoto úzu, přistoupit na „řešení Poschla“. Mechanismy, které tato rozhodnutí podporují, se nyní pokusíme popsat.

Bytová politika města stojí na zásadě: kdo platí řádně nájem a nemá dluhy, tak má při rekonstrukci domu nárok na byt stejné kategorie. Kdo nájem neplatí, ten jde do bytů nižší kategorie (pokud jsou k dispozici) nebo je vystěhován na ulici.⁵ Tyto zásady jsou univerzálně aplikovány bez ohledu na etnicitu nájemníků. Integrační kvocient však vnáší etnicitu do hry, a jak se domníváme, představuje skrytě diskriminační prvek. Příkladá totiž etnicitě nájemníků/žadatelů o byt větší důležitost než jejich schopnosti plnit závazky, které pro něj ze smluvního vztahu s městem jako majitelem bytu vyplývají. Na jednu stranu jsou byty přidělovány podle

⁴ Emailová korespondence ze dne 28.7.2006, předmět: Situace ve Vsetíně.

⁵ Tuto politiku lze interpretovat jako rozšíření Programu nulové tolerance vyhlášeným městem v září 2004 (http://www.mestovsetin.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=18676&id=158976&query=neplati%C4%8Di, navštíveno 13.2.2007).

pořadníku a pokud se uvolní byt v domě, kde žádný Rom ještě nebydlí, popř. je jich tam „málo“, upřednostní se z pořadníku právě romská rodina před ne-romskou. Pokud by však měl být Romovi přidělen byt v domě, kde již žije Romů „více“, lze odkázat na princip integračního kvocientu. Protože se však město snažilo privatizovat byty po celých domech, tak také byty, které městu zůstaly, jsou soustředěny v několika málo domech (v privatizovaných domech vlastní město pouze šest bytů, které se v době, kdy šel dům do privatizace, nepodařilo prodat) a integrační kvocient je tak téměř nemožné naplnit. Výsledkem je pak to, že integrační kvocient, který má být prostředkem začlenění Romů do tzv. většinové společnosti, Romy z této společnosti vylučuje a udržuje v etnické separaci. Vidíme, že má-li být Romům někde přístup omezen, mobilizuje se argument integračního kvocientu. A má-li jim být naopak přístup umožněn, pak je třeba na existenci integračního kvocientu pozapomenout.

Záludnost integračního kvocientu spočívá v tom, že není nikde formulován jako závazné pravidlo, kterým se musí město řídit a představuje pouze jeden z mnoha pomocných ukazatelů, jehož prostřednictvím město vykonává svou bytovou politiku. V této záludnosti se skrývá jeho síla i slabost, které se odvíjejí od relativní síly aktérů, jenž ho mobilizují. Integrační kvocient se stává silným v okamžiku, kdy na něj odkazují členové Rady města, např. starosta Jiří Čunek (vzhledem k reálné nemožnosti „rozptýlit“ Romy ve městě nebo nemožností vystavět odpovídající množství bytů, které by odpovídaly nastavenému poměru, nelze zvolit jiné řešení, než řešení „mimo město“, čili Poschlu). Naopak pokud se na něj odvolávají např. terénní sociální pracovníci (vzhledem k potřebě Romy „rozptýlit“ se musí zvolit jiné řešení než Poschla), jeho síla se oslabuje. Skutečnost, že integrační kvocient není nikde formalizován, umožňuje, aby zůstal nezávazným a nevymahatelným; činí jej kdykoli snadno (pozitivně či negativně) použitelným i překročitelným tím, kdo má moc své stanovisko reálně prosadit.

Integrační kvocient zde vystupuje jako nástroj dvou různých integračních politik. Pokud integrační kvocient mobilizujeme jako prostředek podpurné politiky vůči Romům, pak je „řešení Poschla“ tou nejhorší variantou, jaká mohla být uskutečněna. Pokud však integrační kvocient mobilizujeme jako prostředek ochrany „klidu a pořádku“ v místech obývaných ne-Romy, pak tím, že „napomohl“ výstavbě domů na Poschle, zcela splnil svou funkci. Pro samotnou mimo město stojící Poschlu je z tohoto hlediska integrační kvocient zcela bezvýznamným kritériem.

Cesta z ghetta - Otevírání a uzavírání cesty z Poschly

V emotivní scéně natočené během posledních dnů domu č.p. 1336 na Smetanově ulici, volá Karel Kandrač - jeden z těch, kteří byli později vystěhováni mimo Zlínský kraj - na své sousedy: „Nevěřte sladkým řečem, odtamtud se nedostanete!“

Ať již bude mít pravdu nebo ne, faktem zůstává, že jde o názor vyřčený s takovou razancí a jednoznačností, se kterou jsme se v souvislosti s šancemi na vystěhování se z Poschly mezi úředníky a představiteli MěÚ Vsetín stejně jako mezi zaměstnanci nestátních organizací neseťkali. Naopak jsme se setkali s obecně deklarovanou vůlí pracovníků sociálního odboru MěÚ Vsetín pomáhat Romům zpět „na cestě do města“. Žádný z těchto příslibů ovšem nenabyl písemné podoby, ani se zatím nepromítl do jasně daných podmínek, za kterých může být Romům z Poschly znovu přidělen byt „ve městě“. Jakékoli kroky v tomto směru potřebují především politickou podporu Rady města, která má ve věci přidělování městských bytů ve Vsetíně rozhodovací (a rozhodující) pravomoc.

Celý tento proces postupného sestěhovávání Romů do Pavlačového domu a vystěhovávání z něj ukazuje, jak dílčími a na sobě mnohdy nijak přímo nezávislými kroky různých aktérů dochází k postupné *ghettoizaci*. Na začátku této kapitoly jsem napsali, že jednoznačně netvrdíme, že Poschla je ghettem. To ale ještě neznamená, že současná reálně praktikovaná bytová politika ve Vsetíně (tedy nikoli představy o její ideální podobě a stavu, ke kterému by měla vést) nemá k tomu, aby se Poschla ghettem skutečně stala, výrazně nakročeno.

Pro ghetto totiž není charakteristické, možná v rozporu se všeobecnými představami, že se v něm soustřeďují „patologické“ jevy a že v něm dochází k „sociálnímu rozkladu“, jak se často říká. Za „patologickými jevy“ se často skrývá podřívání hodnot „většinové společnosti“ – tedy něco, co je vnímáno jako útok na samotný posvátný základ sociálního řádu – a „sociální rozklad“ bývá často spatřován tam, kde nejsme bez hlubšího vnoření se do určitého „světa“ schopni žádný řád nalézt. V ghettu nenacházíme anomii, rozklad a absenci sociální struktury, ale spíše anti-strukturu. Ghettu bychom tak měli rozumět spíše jako jakémusi institucionalizovanému sociálnímu a prostorovému útvaru, který vzniknul vnějšími strategickými tlaky (očekáváním veřejnosti, aplikací konkrétního politického programu) či strukturálními podmínkami (systémem dotací, bytovou politikou, dělbou práce a politické odpovědnosti vůči různým voličům mezi představiteli státní správy a samosprávy), tak vnitřními mechanismy, pravidly, vazbami a vzájemnostmi, které sdílí obyvatelé ghetta jen a pouze jako obyvatelé ghetta.⁶

„Případ Poschla“ ve svém dlouhodobém vývoji - z nějž, jak připomínáme, jsme zde schopni detailněji prezentovat pouze poslední léta - svědčí o tom, že cesta ke ghettoizaci jako „nedobrovolnému, stálému a úplnému sídelnímu odloučení založeném na kastovníctví jako základně pro rozvoj vedlejší (a podřízené) sociální struktury“,⁷ je ve Vsetíně již nastoupena.

To, jestli budou oplechované, z kontejnerů postavené domy na Poschle udržovány čisté a neznečištěné, není v tomto ohledu až tak důležité. Tyto aktivity a tematizace pořádku a pracovní i mravní disciplíny, které jsou přítomny jak ve výrocích úředníků města, jeho představitelů i zaměstnanců nestátních organizací, zastírají podstatu věci: čím déle bude Poschla etnicky homogenní a sociálně exkluzivní špatnou adresou a čím více se bude prodlužovat doba pobytu na Poschle bez toho, že by její obyvatelé měli před sebou viditelnou, dosažitelnou a uskutečnitelnou šanci se z Poschly odstěhovat, tím více bude Poschla „skutečným ghettem“.

⁶ To je ovšem něco, na co nám naše šetření nemohlo dát ze své povahy odpověď a o čem nevíme vůbec nic.

⁷ Lóic D. Wacquant: *Three Pernicious Premises in the Study of the American Ghetto*. International Journal of Urban and Regional Research. Volume 21, Number 2, June 1997. Str. 341-353.